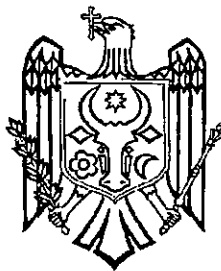

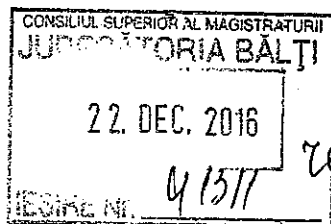
Judecătoria Bălți

or. Bălți, str. Hotinului, 43
tel.:(0231) 2-22-12 fax 2-22-77
c/f 1007601000182
c/d 240100128870100
c/b TREZMD2X
MF Trezoreria Teritorială
E-mail: jba@justice.md

Суд Бэлць

г. Бэлць, ул. Хотинская, 43
тел.:(0231) 2-22-12 факс 2-22-77
ф/к 1007601000182
р/с 240100128870100
МФО
E-майл: jba@justice.md

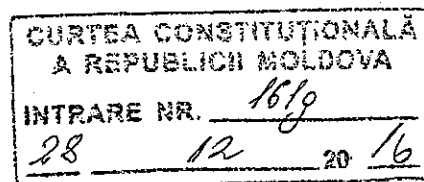
Curtea Constituțională a RM
mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu, 28

Judecătoria Bălți remite dosarul civil nr.3-244/2016, la cererea de chemare în judecată depusă de Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, reprezentați de avocatul Doina Ioana Străisteanu, împotriva Consiliului municipal Bălți, intervenient accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, privind contestarea actului administrativ și obligarea asigurării accesului necondiționat la Serviciul social „Locuință protejată”, în legătură cu sesizarea înaintată de avocatul Doina Ioana Străisteanu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, conform încheierii din 17.11.2016.

Anexă: dosarul civil nr. 3-244/2016, pe 93 file.

Judecător

Aliona Donos

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28, Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE
PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și lit.g)
din Constituția Republicii Moldova

I - AUTORUL

SESIZĂRII

(Informații cu privire la autorul sesizării și eventualul său reprezentant)

1. Nume/Denumire STRĂISTEANU 2. Prenume DOINA - IOANA

3. Funcția AVOCATĂ

4. Adresa Str. Vasile Alecsandri 91, of. 8, mun. Chișinău, MD-2012

5. Tel./fax (022) 22 02 82, 068592222, distraisteanu@dis.md

6. Numele și prenumele reprezentantului*

7. Ocupația reprezentantului

8. Adresa reprezentantului

9. Tel. 10. Fax

11.

* Dacă autorul sesizării este reprezentat/ă, a se anexa o procură semnată de autorul sesizării.

II – OBIECTUL SESIZĂRII

(A se vedea Partea a II-a a Notiței Explicative)

- 12.1 Prezenta sesizare are drept obiect de examinare verificarea constituționalității prevederilor art.3 alin.(1) în partea formulării „*nu este declarată de către instanța de judecată ca incapabilă*” din Regulamentul-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărârea de Guvern Nr.711 din 09.08.2010. În redacția actuală întreaga definiție a *beneficiarului Serviciului* formulată în art. 3 alin.(1) este neconstituțională.
- 12.2 Așa cum e formulată la acest moment, definiția „beneficiarului Serviciului” locuință protejată de iure și de facto nu admite posibilitatea de a beneficia de acest serviciu cu adevărat persoanelor care pot și ar trebui să beneficieze de Serviciul Locuință protejată. Cea mai mare problemă este evident condiția impusă de lege conform căreia aceste persoane trebuie să „nu fie declarate de către instanța de judecată incapabile”, ori știm cu certitudine că aproape toate persoanele care sunt dezinstituționalizate din instituțiile psiho-neurologice SUNT lipsite de capacitate printr-o decizie a instanței de judecată.
- 12.3 Drept consecință, anume aceste persoane care sunt lipsite de capacitate și care sunt dezinstituționalizate din instituțiile speciale, cele mai dese ori nu au familie, nu rude, nu are cine să le poarte de grijă și mai grav nu au unde să se refugieze fiindcă nu dispun de un loc de trai, cu toate aceste persoanele date, pot să-și poarte de grijă fiind susținute și ajutate de către cineva- protecție oferită de fapt de Serviciul Locuință Protejată. Astfel este evident că anume beneficiarii care SUNT LIPSITI de capacitate au nevoia stringentă de a beneficia de Serviciul Locuință Protejată.
- 12.4 Pe de altă parte suntem convinși că legiuitorul nu a luat în calcul cele menționate și nu s-a oprit să analizeze nevoile speciale pe care le au această categorie de beneficiari, care de cele mai multe ori sunt supuși unor proceduri formale de așa zisă protecție, iar în rezultat nu contribuie semnificativ la îmbunătățirea situației în care s-au pomenit aceste persoane.

III - CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI

EXAMINAT DE CĂTRE INSTANȚA

DE JUDECATĂ

(A se vedea Partea a II-a a Notiței Explicative)

13.

- 13.1 La baza prezentei sesizări se află cauza civilă nr.09-3-8581-24092016 intentată la cererea de chemare în judecată înaintată de către Cîrpă Adela împotriva Consiliului municipal Bălți prin care reclamanta contestă Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului Social „Locuință protejată” adoptat prin decizia Consiliului municipal Bălți nr. 19/48 din 21.12.2015, în partea pct. 5 lit a) beneficiar al Serviciului și anume termenul „locuitor al municipiului Bălți”. Cu toate acestea, pe lângă condițiile stipulate în pct. 5 lit. a) din Regulamentul menționat (adoptat prin decizia Consiliului municipal Bălți) de asemenea se regăsește și criteriu conform căruia aplicantul la serviciul Locuință Protejată trebuie să nu fie lipsit de capacitate printr-o hotărâre de judecată.
- 13.2 Atragem atenția că regulamentul Consiliului municipal Bălți privind Serviciul Locuință Protejată de fapt este o adaptare la nivel de autoritate publică locală a Regulamentului Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărârea de Guvern Nr.711 din 09.08.2010. De aceea, definiția expusă în art. 3 din Regulamentul Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” a fost preluată în aceeași redacție și inclusă în art.5 lit. a) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului Social „Locuință protejată”, aprobat de Consiliul municipal Bălți.

13.3 Astfel, este de menționat că reclamanta este persoană declarată incapacilă, care beneficiază la moment de instituția tutelei, dar care a fost dezinstituționalizată din Spitalul psiho-neurologic Bălți și la moment nu are un loc de trai, poate să-și poarte singură de grijă, are abilități de a percepe și a lua decizii elementare în favoarea sa. Din acest motiv, reclamanta prin reprezentant s-a adresat Consiliului municipal Bălți în scopul beneficierii de Serviciul Locuință Protejată. Prin scrisoarea răspuns din 27.05.2016, Secretarul Consiliului municipal Bălți dna Irina Serdiuc, comunică că Adela Cîrpă nu poate să beneficieze în continuare de serviciul social „Locuință protejată” pentru că nu corespunde criteriilor de eligibilitate. Aceste criterii nu au fost statuate în mod explicit, dar din motiv că pîrîtul Consiliul municipal Bălți a făcut referire la definiția din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului Social „Locuință protejată”, adoptat prin decizia Consiliului municipal nr. 19/48 din 21.12.2015, dată beneficiarului acestui serviciu, presupun că prin criterii de eligibilitate cărora nu corespunde dna Adela Cîrpă este faptul că nu este locuitor al mun. Bălți, viza de reședință a dumeaiei fiind în rl. Dondușeni sat Briceni.

13.4 Subliniem, că Consiliul municipal Bălți i-a acordat dnei Cîrpă Adela serviciul „Locuință protejată” după ce a fost dezinstituționalizată din internatul psiho-neurologic mun. Bălți unde se deținea în condiții inumane, supusă abuzului fizic și sexual, unde femeile beneficiare au fost violate de medicul V. Florea. La Judecătoria mun. Bălți se află în examinare cauza penală împotriva medicului Florea S. învinuit în viol a peste 15 femei beneficiare a internatului. Serviciul „Locuință protejată” a oferit dnei Adela o șansă reală de a ieși din instituția segregată (internatul psiho-neurologic mun Bălți) pentru a-și trăi propria viață în libertate și respect. Fiecare om merită această șansă, indiferent dacă are sau nu dizabilități și indiferent din care localitate a Republicii este originar sau își are înscrisă viza de reședință. R-nul. Dondușeni nu oferă servicii sociale de integrare a persoanelor cu dizabilități în comunitate iar dezinstituționalizarea dnei Adela a fost din instituția psiho-neurologică a mun. Bălți unde ea s-a aflat mai mulți ani, a dezvoltat relații sociale, deprinderi, prieteni. Dna Cîrpă Adela riscă să fie instituționalizată repetat în internatul psiho-neurologic mun. Bălți, mediu segregativ pentru persoanele cu dizabilități, pentru că pct.5 lit a) din Regulament își propune să facă o selecție strictă a viitorilor beneficiari: după locul de reședință (să fie doar cu viză de reședință în mun. Bălți), doar la îndreptarea Direcției Asistență Socială mun. Bălți, doar pe un termen scurt de timp, să nu fie lipsit de capacitate de exercițiu și altele. Atrag atenția că aceste criterii de eligibilitate contravin Convenției ONU privind drepturile persoanei cu dizabilități și Legii nr.60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Incluziunea socială nu depinde de viza de reședință formal înregistrată într-un anumit loc geografic ci de mediul social în care persoana cu dizabilități și-a format deprinderi, a dezvoltat relații sociale și se poate realiza.

13.5 În mod special să atragem atenția că dacă e să ne ghidăm strict de condițiile discriminatorii enunțate în pct.5 lit.a) din Regulament, Cîrpă Adela nu a avut și nu are dreptul la serviciul „Locuință protejată”, nefiind cu viză de reședință în mun. Bălți și fiind persoană declarată incapacilă. Cu toate acestea considerăm că Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, corect a evaluat situația reclamantei și a considerat necesar și util a o asigura cu locuință protejată. Asemenea acțiuni sunt echitabile și în spiritul protecției drepturilor omului și a persoanelor cu dizabilități, ori atît timp cît Serviciul „Locuință protejată” nu este disponibil pe întreg teritoriul țării în fiecare centru rațional, acesta nu poate fi condiționat cu viză de reședință numai în mun. Bălți așa cum cere pct. 5 lit.a) din Regulament.

13.6 Mai mult decît atît, dacă e să ne conducem strict de condițiile enunțate în pct.5 lit.a) din Regulament nici o persoană dezinstituționalizată nu ar putea să fie beneficiar al Serviciul „Locuință protejată”, dat fiind simplul fapt, că toate persoanele care vin din asemenea instituții sunt declarate prin hotărîri judecătorești incapabile. Prin urmare, este evident că condiții pe

care trebuie să le întrunească beneficiarul serviciului sunt abuzive, declarative, și exclusive prin natura lor, care de fapt sunt aproape imposibil să fie cumulate de către o persoană cu dizabilități mintale.

13.7 Este regretabil faptul că la un moment dat, reclamanta a devenit o piedică pentru responsabilii Serviciului „Locuință protejată” care cel mai probabil și-au făcut planuri personale referitor la imobilul destinate pentru asigurarea ei cu „Locuință protejată”. Anume din acest motiv, abia după ce am insistat către pîrît cu cereri, inclusiv cererea prealabilă, reclamantei Cîrpă Adela i s-a prelungit termenul de beneficiere la Serviciului „Locuință protejată”, care expiră la sfîrșitul lunii septembrie.

13.8 Reiterăm că chiar dacă Consiliul municipal Bălți va exclude din Regulamentul aprobat de ei condiția conform căreia beneficiarul serviciului Locuință Protejată trebuie să aibă viză de reședință în mun. Bălți, va rămîne problema ce ține de incapacitatea reclamantei, așa cum cum conform Regulamentului persoanele beneficiare de acest serviciu trebuie să nu fie lipsite de capacitate.

13.9 Legea nr.60/2012 oferă următoarea definiție incluziunii sociale - *ansamblu de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sportului, ocrotirii sănătății, informării și comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, precum și din alte domenii destinate integrării persoanelor cu dizabilități în societate*. În cazul dat, pîrîtul insistă asupra prevederilor Regulamentului drept act normativ superior legii organice, și astfel intenționează să o excludă pe Adela Cîrpă din beneficiarii Serviciului social „Locuință protejată” pentru că nu are viză în mun. Bălți. Prin asemenea acțiuni pîrîtul comite un abuz de drept și încălcă cadrul normativ care protejează persoanele cu dizabilități, integrarea lor socială și drepturile lor.

13.10 Lipsirea de capacitatea de exercițiu a reclamantei fost realizată, la fel, în baza unor reglementări instituționale care, pe atunci în lipsa unor servicii de asistență și protecție socială, cereau lipsirea de capacitate de exercițiu a persoanelor cu dizabilități pentru a le oferi acces în instituția rezidențială focalizată pe astfel de servicii. Pe atunci, unicul spectru de servicii sociale prestate de instituțiile publice. Este incorectă condiționarea accesului la Serviciul social „Locuință protejată” doar din motiv că persoana este lipsită de capacitate de exercițiu fără a considera oportunitatea repunerii în capacitatea de exercițiu. Lucru pe care pîrîtul nu l-a examinat deloc.

13.11 Subliniem, că Consiliul municipal Bălți i-a acordat dnei Cîrpă Adela serviciul „Locuință protejată” după ce a fost dezinstituționalizată din internatul psiho-neurologic mun. Bălți unde se deținea în condiții inumane, supusă abuzului fizic și sexual, unde femeile beneficiare au fost violate de medicul V. Florea. La Judecătoria mun. Bălți se află în examinare cauza penală împotriva medicului Florea S. învinuit în viol a peste 15 femei beneficiare a internatului. Serviciul „Locuință protejată” a oferit dnei Adela o șansă reală de a ieși din instituția segregată (internatul psiho-neurologic mun Bălți) pentru a-și trăi propria viață în libertate și respect. Fiecare om merită această șansă, indiferent dacă are sau nu dizabilități și indiferent din care localitate a Republicii este originar sau își are înscrisă viza de reședință. R-nul. Donușeni nu oferă servicii sociale de integrare a persoanelor cu dizabilități în comunitate iar dezinstituționalizarea dnei Adela a fost din instituția psiho-neurologică a mun. Bălți unde ea s-a aflat mai mulți ani, a dezvoltat relații sociale, deprinderi, prieteni. Dna Cîrpă Adela riscă să fie instituționalizată repetat în internatul psiho-neurologic mun. Bălți, mediu segregativ pentru persoanele cu dizabilități, pentru că pct.5 lit a) din Regulament i-și propune să facă o selecție strictă a viitorilor beneficiari: după locul de reședință (să fie doar cu viză de reședință în mun. Bălți), doar la îndreptarea Direcției Asistență Socială mun. Bălți, doar pe un termen scurt de timp, să nu fie lipsit de capacitate de exercițiu și altele. Atrag atenția că aceste criterii de

eligibilitate contravin Convenției ONU privind drepturile persoanei cu dizabilități și Legii nr.60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Incluziunea socială nu depinde de viza de reședință formal înregistrată într-un anumit loc geografic ci de mediul social în care persoana cu dizabilități și-a format deprinderi, a dezvoltat relații sociale și se poate realiza.

- 13.12 În mod special atragem atenția că dacă e să ne ghidăm strict de condițiile discriminatorii enunțate în pct.5 lit.a) din Regulament, Cîrpă Adela nu a avut și nu are dreptul la serviciul „Locuință protejată”. Cu toate acestea consider că Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, corect a evaluat situația reclamantei și a considerat necesar și util a o asigura cu locuință protejată. Asemenea acțiuni sunt echitabile și în spiritul protecției drepturilor omului și a persoanelor cu dizabilități, ori atît timp cît Serviciul „Locuință protejată” nu este disponibil pe întreg teritoriul țării în fiecare centru rational, acesta nu poate fi condiționat cu viză de reședință numai în mun. Bălți așa cum cere pct. 5 lit.a) din Regulament.
- 13.13 Mai mult decît atît, dacă e să ne conducem strict de condițiile enunțate în pct.5 lit.a) din Regulament nici o persoană dezinstituționalizată nu ar putea să fie beneficiar al Serviciul „Locuință protejată”, dat fiind simplul fapt, că toate persoanele care vin din asemenea instituții sunt declarate prin hotărîri judecătorești incapabile. Prin urmare, este evident că condiții pe care trebuie să le întrunească beneficiarul serviciului sunt abuzive, declarative, și exclusive prin natura lor, care de fapt sunt aproape imposibil să fie cumulate de către o persoană cu dizabilități mintale.
- 13.14 Lipsirea de capacitatea de exercițiu a reclamantei fost realizată, în baza unor reglementări instituționale care, pe atunci în lipsa unor servicii de asistență și protecție socială, cereau lipsirea de capacitate de exercițiu a persoanelor cu dizabilități pentru a le oferi acces în instituția rezidențială focusată pe astfel de servicii. Pe atunci, unicul spectru de servicii sociale prestate de instituțiile publice. Este incorectă condiționarea accesului la Serviciul social „Locuință protejată” doar din motiv că persoana este lipsită de capacitate de exercițiu fără a considera oportunitatea repunerii în capacitatea de exercițiu. Lucru pe care pîrîtul nu l-a examinat deloc.
- 13.15 Prevederea de mai sus contravine Convenției ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Legii nr. 121/2012 privind asigurarea egalității și Legii nr. 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, cel puțin. Din care motiv solicit admiterea prezentei cereri cu revizuirea definiției oferite beneficiarului Serviciului astfel încît să fie evitate situațiile de discriminare a beneficiarilor pe motiv de reședință, capacitate juridică și dizabilitate.

IV - EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

(A se vedea Partea a IV-a a Notîței Explicative)

14.

14.1 ARGUMENTELE ÎN SUSȚINEREA NECONSTITUȚIONALITĂȚII NORMEI DE DREPT INCLUSĂ

Considerăm că prevederilor art.3 alin.(1) în partea formulării „*nu este declarată de către instanța de judecată ca incapabilă*” din Regulamentul-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărîrea de Guvern Nr.711 din 09.08.2010, contravine următoarelor articole: Articolul 16 „Egalitatea”, Articolul 2 „Dreptul la libera circulație” Articolul 28 „Viața intimă, familială și privată” Articolul 29 „Inviolabilitatea domiciliului” Articolul 34 „Dreptul la informație” Articolul 36 „Dreptul la ocrotirea sănătății” Articolul 37 „Dreptul la un mediu înconjurător sănătos” Articolul 46 „Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia” Articolul 47 „Dreptul la asistență și protecție socială” Articolul 51 „Protecția persoanelor handicapate” Articolul 53 „Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică” Articolul 54 „Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți”

14.2 Drepturile stabilite în Constituție și alte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte, sunt garantate tuturor cetățenilor. Acest lucru poate fi concluzionat și reieșind din caracterul universal al drepturilor fundamentale, întemeiate pe demnitatea intrinsecă a tuturor ființelor umane, inclusiv a persoanelor cu dizabilități. Dizabilitatea nici într-un caz nu poate fi o scuză pentru a nega aceste persoane, dar din contra, plasează asupra statului obligația de a asigura acomodare în exercitarea drepturilor și libertăților. Acest lucru este confirmat și de Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), unde statele părți s-au angajat să garanteze acomodare rezonabilă în așa măsură ca persoanele cu dizabilități să se bucure și să exercite toate drepturile și libertățile fundamentale pe picior de egalitate cu ceilalți.¹

14.3 În conformitate cu art.4 din Constituție², dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Iar dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

14.4 Concomitent, evidențiem aplicabilitatea directă a jurisprudenței Curții de la Strasbourg care face parte din dreptul accesoriu la tratatul internațional (soft law) în sensul principiului pacta sunt servanda bona fidae.

14.5 În aceeași ordine de idei, observăm că în Hotărârea nr. 10 din 16 aprilie 2010 pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr. 39 din 9 iulie 2001, Curtea Constituțională a menționat că „practica jurisdicțională internațională T...1 este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

14.6 Interpretarea normelor juridice în consonanță cu prevederile standardelor internaționale și în lumina condițiilor actuale sau chiar potrivit concepțiilor contemporane ce predomină în statele democratice este un fenomen firesc caracteristic drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Curtea de la Strasbourg în interpretarea prevederilor Convenției și identificarea obligațiilor sau a scopului statelor implicate, cercetează corespunzător orice consens și valori comune emergente din instrumentele internaționale și practicile statelor europene, acordând atenție evoluției normelor și principiilor în dreptul internațional. Printre instrumentele menționate se regăsește Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice și documentele ONU sau Organelor Consiliului Europei.³

14.7 În temeiul art.4 și 54 alin.2 din Constituție, CDPD se bucură de o aplicabilitate directă. Mai mult ca atât CDPD a devenit un instrument aplicabil în careva măsură și de către Curtea Europeană pentru Drepturile Omului. Spre exemplu în cazul Glor v Elveția⁴, se face o referire explicită la importanța CDPD, deși evenimentele relevante speței au avut loc pînă la adoptarea CDPD de

¹ Art.2 și 5 CRPD

² Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova, Nr.55 din 14 octombrie 1999, M.O. nr.118-199/64 din 28 octombrie 1999

³ Se vedea paragraful 131, Neulinger and Shuruk v Switzerland, Application No. 41615/07, judgment of 6 July 2010.

⁴ Se vedea printre multe altele, paragraful 72 Stanev v Bulgaria, Application No. 36760/06, judgment of 17 January 2012

⁵ Se vedea paragraful 53 Glor v Elveția

Adunarea Generală în 2006. Ulterior Curtea de la Of Strasbourg a menționat CDPD într-un șir de cazuri examinate.

- 14.8 Reieșind din premisele menționate, drepturile Constituționale urmează să fie interpretate preponderent în conformitate cu principiile directoare a CDPD, care cuprinde inter alia libertatea de a face propriile alegeri, autonomia individuală, integrarea deplină și efectivă în societatea, respect pentru diversitate și egalitate de șanse. Identic cum, în cazul *Glor v Elveția*, Curtea Europeană a recunoscut importanța centrală a CDPD în pricinile ce implică drepturile persoanelor cu dizabilități^{5,6}, în același mod Curtea Constituțională urmează să ia în considerare primară prevederile CDPD.
- 14.9 De o relevanță substanțială pentru examinarea prezentului caz, este recunoașterea internațională a principiului de nediscriminare și egalitate a tuturor față de lege, ceea ce presupune recunoașterea de către State că persoanele cu dizabilități exercită capacitatea juridică pe picior de egalitate în toate aspectele vieții. În acest sens Statele sunt obligate să asigure că voința și preferințele persoanei cu dizabilități nu sunt ignorate sau substituite cu sistemele paternaliste de luare a deciziilor bazate pe principiul „celui mai bun interes”⁷.
- 14.10 Pentru a asigura că persoanele cu dizabilități sunt protejate de abuzuri și au posibilitatea de a obține remedii eficiente când aceste abuzuri au loc, Statelor le revine obligația pozitivă de a aplica măsuri de protecție stricte și eficiente pentru a asigura că dreptul de ași exercita capacitatea legală este „practic și efectiv” dar nu „teoretic și iluzoriu”.
- 14.11 CDPD a fost caracterizat drept un salt fulminant în dreptul internațional ce reprezintă primul efort serios pentru a înceta marginalizarea dizabilității în domeniul drepturilor omului și asigură modificarea paradigmei drepturilor persoanelor cu dizabilități.⁸ CDPD este primul instrument internațional obligatoriu (legally binding) care reafirmă și împuternicește drepturile deja existente în alte tratate internaționale.⁹ Majoritatea normelor prevăzute în Convenție presupun o realizare imediată a obligațiilor ce revin statelor părți.
- 14.12 Principiul de egalitate și nediscriminare sunt unele din cele mai esențiale caracteristici a CDPD. Art.5(2) obligă expres Statele să interzică toate formele de discriminare din cauza dizabilității și garantează, persoanelor cu dizabilități, protecție juridică egală și eficientă contra discriminării în orice temei. Această formulare este reiterată și în alte articole ale Convenției, inclusiv art.12(2) care vizează recunoașterea că persoanele cu dizabilități beneficiază de aceeași capacitate juridică ca și alte persoane în toate aspectele vieții.
- 14.13 CDPD este descrisă de Raportorul Special ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități drept un ghid imperativ privind drepturile persoanelor cu dizabilități ce suplimentează tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului. Acesta fixează o poziție de egalitate și

⁵ Art.3 Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD)

⁶ “a European and worldwide consensus on the need to protect people with disabilities from discriminatory treatment.” *Glor v Switzerland*, Application No. 13444/04, judgment of 30 April 2009

⁷ Art. 3(a) și art. 12 CDPD; și paragrafele 17,20-22 Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 1 on Article 12 (2014).

⁸ a se vedea pag. 169-180 ‘Implementing a Paradigm Shift: Implementing the CRPD in the Context of Mental Disability Law,’ in *Torture in Healthcare Settings: Reflections on the Special Rapporteur on Torture’s 2013 Thematic Report* (Washington: Centre for Human Rights and Humanitarian Law, American University Washington College of Law, 2014), http://antitorture.org/wp-content/uploads/2014/03/PDF_Torture_in_Healthcare_Publication.pdf

⁹ a se vedea pag 51-77, Capitolul 5, *From Exclusion to Equality: Realizing the Rights of Persons with Disabilities*, Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol (2007), <http://www.un.org/disabilities/documents/toolaction/ipuhb.pdf>

nediscriminare în toate aspectele vieții și stipulează că persoanele cu dizabilități inclusiv persoanele cu dizabilități psiho-sociale au dreptul de ași exercita capacitatea legală și de a lua decizii.

- 14.14 Constituția sau CEDO nu definește expres Dreptul la viață privată. Totuși Curtea Europeană a susținut constant că nu este posibilă, nici necesară căutarea unei definiții exhaustive a noțiunii „viață privată”, și acest concept trebuie să fie interpretat în sens larg.¹⁰ Preocuparea dominantă a art.8 este de a proteja drepturi de o importanță centrală pentru identitatea individului, autodeterminare, integritate fizică și morală, menținerea relațiilor cu ceilalți și un loc așezat și sigur în comunitate.¹¹ În esența art.8(1) CEDO se regăsește integritatea fizică și psihică sau identitatea fizică și socială, care sunt valori centrale protejate și pot fi descrise drept autonomia personală pentru fiecare individ. Autonomia personală face ca fiecare persoana să fie stăpîn a tuturor elementelor ce se referă la identitatea sa, cum ar fi numele, sănătatea, sexualitatea, etnia, propria sa imagine și a „zonei de interacțiune” dintre acesta și alții.¹²
- 14.15 Aceste aspecte ale „vieții private” sunt uzurpate de instituția tutelei, de care de fapt mulți dintre beneficiari nu beneficiază, așa cum este cazul Adelei Cîrpă, ori tutorele nu are posibilitate să-i ofere un loc de trai și să o ajute în crearea deprinderilor de viață desinestătătoare. Prin urmare deciziile luate sub acest regim, ce au un impact profund în viața de zi cu zi și interacțiunea persoanei cu lumea înconjurătoare cad evident sub aplicabilitatea art.8 (1) CEDO și art.28 din Constituție. Curtea Europeană într-un sir de ocazii a evidențiat că instituția tutelei constituie o interferință extrem de gravă în dreptul la viață privată.¹³ În cazul Shtukaturov v Russia, Curtea a notat că în rezultatul incapacității reclamantului a devenit complet independent de tutorele lui în aproape toate domeniile vieții, a constatat că lipsirea de capacitatea de exercițiu a fost disproporționată și astfel contrară art.8 CEDO. O astfel de concluzie devine și mai consolidată atunci cînd CDPD sau alte standarde internaționale specifice dizabilității direcționează interpretarea adecvată a dreptului la viață privată.
- 14.16 Dacă este implicat art.8(1) atunci statului îi revine obligația să justifice interferența în conformitate cu art.8(2). Interferența va fi justificată doar dacă: a) este în conformitate cu legea; b) urmărește un scop legitim; c) e necesar într-o societate democratică - care la rîndul său obligă statele să demonstreze că măsura urmărește o „necesitate socială presantă” și este proporțională. Pe parcursul analizării cerințelor b) și c) din testul menționat CDPD și alte standarde internaționale sunt extrem de relevante. Scopurile stabilite privind protecția sănătății sau a moralei trebuie să fie interpretate într-o manieră concordantă cu aceste standarde. Cînd se examinează proporționalitatea urmează să fie luate în considerare recunoașterea internațională a importanței autonomiei și a suportului pentru deciziile persoanelor cu dizabilități. Astfel, avînd în vedere faptul că privarea de capacitate legală atenuază esența identității și autonomiei unei persoane, în M.S. v Croația Curtea Europeană a statuat că atunci cînd este mizată autonomia personală a individului urmează să fie efectuat un control strict al măsurilor ce au un efect advers considerabil.¹⁴

¹⁰ a se vedea paragraful 29 Niemitz v Germany Application No. 13710/88, paragraful 66, S and Marper v U, Application No. 30562/04, judgment of 4 December 2008, judgment of 16 December 1992; Halford v UK Application No. 20605/92, judgment of 25 June 1997; Botta v Italy, Application No. 21439/93, judgment of 24 February 1998; S and Marper v U, Application No. 30562/04, judgment of 4 December 2008,

¹¹ a se vedea paragraful 82 Connors v UK, Application No. 66746/01, judgment of 27 May 2004

¹² a se vedea paragrafele 20-22 Wood v Commissioner of Police for the Metropolis [2010] 1 WLR 123

¹³ a se vedea printre multe altele paragraful 102 X and Y v Croatia, Application No. 5193/09, judgment of 3 November 2011

¹⁴ a se vedea paragraful 97, M.S. v. Croația, Application No. 36337/10, judgment of 25 April 2013

- 14.17 În *Ivinovic v Croația* este evidențiată obligația autorităților naționale de a examina măsuri alternative la orice privare de capacitate juridică, care trebuie să fie aplicată numai ca măsură de ultim resort. În acest sens Curtea a menționat „chiar și atunci când autoritățile naționale concluzionează cu un anumit grad de certitudine că o persoană întâmpină dificultăți în plata facturilor sale, privarea chiar și parțială a capacității juridice ar trebui să fie o măsură de ultim resort, aplicat doar după ce autoritățile naționale au efectuat o analiză amănunțită a posibilităților alternative și au ajuns la concluzia că nu există o altă măsură ce va servi scopului și unde măsurile mai puțin restrictive au fost eventual încercate fără succes.”¹⁵
- 14.18 Art.54 din Constituție stabilește expres condițiile când anumite drepturi pot fi limitate, în urma unei analize comparative a prevederilor Constituționale cu prevederile CEDO, observăm o deosebire decisivă în abordarea cazurilor când se admite restrângerea drepturilor. Această deosebire impune ca restrîngerile drepturilor constituționale „să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional”, ceea ce este diferit de condiția c) a Art.8.(2) CEDO „necesară într-o societate democratică”. Parlamentul RM a ratificat CDPD care este obligatorie (legally binding) și dreptul la recunoașterea capacității legale este supus realizării progresive pozitive (prin adoptarea măsurilor alternative se suport) și negative imediate (prin stoparea practicilor ce admit incapacitarea).
- 14.19 În continuare este de menționat că potrivit art.27 a Constituției, dreptul la libera circulație în țară este garantat. Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.
- 14.20 Art.2 al Protocolului nr.4 a CEDO protejează dreptul la libertatea de circulație și libertatea persoanei de a-și alege reședința. Aceste drepturi sunt legate strîns cu Art.8 abordat în capitolul precedent și prevederile de nediscriminare cercetate în continuare.
- 14.21 Potrivit CEDO, orice restricție a dreptului de a alege locul de reședință trebuie să fie în conformitate cu legea, să urmărească un scop legitim, să fie necesar într-o societate democratică și astfel Statul urmează să demonstreze că restricția urmărește o „necesitate socială presantă” și este proporțională.¹⁶
- 14.22 În virtutea principiilor generale, dreptul de a alege reședința unei persoane trebuie să fie examinată în sensul larg și excepțiile ce permit interferența în acest drept urmează să fie interpretate în mod restrictiv pentru a asigura că conținutul dreptului sunt practice și eficiente. Această abordare a fost adoptată în consonanță cu Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice, în care motivele pentru restricționare au fost descrise drept „excepționale”. O interpretare restrictivă este importantă în mod special când ne referim la persoane vulnerabile precum cele cu dizabilități în cazurile în care recurgerea la conceptul „cele mai bune interese” creează un risc particular pentru negarea dreptului. Curtea Europeană a recunoscut că restricțiile pot fi justificate în situații individualizate. În majoritatea spețelor justificarea interferenței se axează pe protecția societății de criminalitate. Nici într-un caz restricția nu poate fi justificată în baza presupuselor „cele mai bune interese” a individului care nu prezintă nici un pericol pentru societate și care își exprimă voințe și preferințe ce sunt în dezacord cu măsurile luate.
- 14.23 Art.27 al Constituției de asemenea trebuie să fie interpretat în concordanță cu CDPD, Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice și alte documente relevante a Organizației Națiunilor Unite și Consiliului Europei. Astfel, în urma examinării documentelor menționate putem contura 2 aserțiuni cruciale:

¹⁵ a se vedea paragraful 44, *Ivinovic v Croația*, Application No. 13006/13, judgment of 18 September 2014

¹⁶ a se vedea paragraful 59, e.g. *Sunday Times v United Kingdom*, Application No. 6538/74, judgment of 6 November 1980;

- Trebuie să fie respectată voința și preferințele persoanei cu dizabilități pe parcursul exercitării dreptului de a-și stabili reședința. Conceptul „cele mai bune interese” aplicabil prin instituția tutelei în nici un caz nu trebuie să substituie voințele și preferințele persoanei cu dizabilități.
- Persoanele cu dizabilități nu trebuie să fie supusă unor restricții mai dure decât persoanele fără dizabilități. Orice restricție ce se bazează pe dizabilitate se echivalează cu discriminarea ilegală contrară standardelor internaționale.

14.24 Art.18(1) CDPD prevede că Statele participante vor recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la libertatea de mișcare, libertatea de a-și alege reședința, în măsură egală cu alți cetățeni. În art.19 CDPD este indicată obligația statelor de a recunoaște dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități să trăiască în comunitate, având alegeri egale ca și ceilalți membri ai comunității și de a lua măsurile corespunzătoare și eficiente pentru a facilita exercitarea deplină de către persoanele cu dizabilități a acestui drept și a dreptului la includere și participare în viața comunității, inclusiv asigurând că: persoanele cu dizabilități au posibilitatea să-și aleagă locul de reședință, persoanele cu care să locuiască, în măsură egală cu alți cetățeni, și nu sunt obligați să trăiască într-un anumit mediu.

14.25 Comitetul CDPD în Comentariul General nr.1 subliniază faptul că CDPD este întemeiată pe principiile de nediscriminare, respectarea autonomiei individuale inclusiv a libertății de a face propriile alegeri corespunzător voințelor și preferințelor personale, precum și a dreptului de a-și exercita capacitatea juridică în condiții de egalitate cu ceilalți.¹⁷ Prin prisma CDPD, capacitatea mintală sau capacitatea de luare a deciziilor deficitară nici într-un caz nu poate justifica negarea capacității legale. Aspectele menționate sunt importante deoarece există o legătură cauzală directă dintre lipsirea de capacitatea de exercițiu și instituționalizare. Incapacitatea privează persoana de dreptul să aleagă unde și cu cine să locuiască și în consecință autorizează tutorele să plaseze persoana în instituții ce se află în afara comunității- anulând în aceste circumstanțe conținutul art.19 CDPD.

14.26 Astfel devine evident că menținerea și exercitarea capacității de exercițiu este esențială pentru a se asigura că art.19 CDPD reprezintă un drept real și efectiv. În același timp merită de atras atenția asupra Art.16 Constituție, art.14 CEDO, art.1 Protocolul 12 CEDO și art.5 CDPD care interzic discriminarea pe mai multe criterii inclusiv dizabilitatea. Așa cum restrângerea dreptului de a-și alege reședința sau a dreptului la libera circulație bazat pe anumite criterii precum (înter alia) rasă, culoare, sex va constitui o discriminare, în aceeași măsură dizabilitatea urmează să fie considerată un criteriu interzis în justificarea limitării dreptului.

14.27 În conformitate cu art.35 CDPD fiecare Stat participant prezintă Comitetului pentru drepturile persoanelor cu dizabilități rapoarte cuprinzătoare referitor la măsurile întreprinse pentru a onora obligațiile și progresul realizat în urma acestor măsuri. Până în prezent Comitetul a formulat numeroase observații finale în urma examinării rapoartelor a diferitor state, în care este remarcată osteneala de a consolida mesajul principal și elementele esențiale ale CDPD. „Art.19 CDPD obligă statele să respecte dreptul persoanei cu dizabilități la viață în comunitate în maniera pe care o aleg, cu cine, unde și în ce condiții doresc, în măsură egală cu ceilalți.” - este ecoul perpetuu al sistemului de monitorizare și implementare CDPD.¹⁸

¹⁷ se vedea paragrafele 1,4,7,8,17,21,24,26,27, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 1 on Article 12 (2014).

¹⁸ se vedea paragraful 33, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of Belgium(2014); paragraful 39, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of the Czech Republic(2015); paragrafele 42-43, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of Denmark(2014); paragraful 40, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial

- 14.28 Din premisele menționate se deduce concluzia evidentă, logică și simplă că „Persoanele care au o capacitate deficitară de a lua decizii sau capacitatea acestora deviază periodic în dependență de manifestarea dizabilității psiho-sociale, intelectuale sau unei alte dizabilități cognitive sunt lipsite de capacitatea de exercițiu și supuse forțat tutelării, deși aceștia nu încalcă drepturile altora, și persoana își manifestă expres refuzul.
- 14.29 Instituția tutelei restrânge dreptul la libera circulație și viață în comunitate. Această restrângere se bazează pe evaluarea gradului abilității persoanei de a lua decizii multilaterale sau cu alte cuvinte pe dizabilitatea persoanei. În acest sens se desemnează un tutore care ia decizii în locul persoanei (inclusiv decizii cu privire la plasarea în instituție rezidențială), indiferent de complexitatea deciziilor și indiferent de voințele și preferințele persoanei cu dizabilități. Este știut că dizabilitatea constituie un criteriu interzis pentru justificarea restricțiilor. Aceste circumstanțe fac ca restricția să constituie o discriminare. Este bine cunoscut că orice restrângere trebuie să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional.
- 14.30 Dreptul internațional spune că persoana cu dizabilități nu poate fi lipsită de capacitatea de exercițiu, dar din contra trebuie să se bucure de suport pentru ca deciziile facilitate să manifeste întocmai voința și preferințele.
- 14.31 Persoanele cu dizabilități au dreptul la viață independentă în comunitate ce urmează să fie implementat parțial imediat și parțial progresiv, sau cu alte cuvinte spus statul are obligație negativă ce urmează să fie implementat imediat (de a nu întreprinde măsuri ce ar împiedica exercitarea dreptului la viață în comunitate și a libertății de circulație) și obligație pozitivă cu implementare progresivă (de a lua în considerare necesitățile persoanelor cu dizabilități în procesul de planificare a resurselor bugetare în măsură proporțională capacităților financiare ale statului). Nicăieri nu este stipulat dreptul statului de a limita anumite drepturi și libertăți pentru a impune o persoană să facă ceea ce alții consideră căi bine de făcut ca arate.
- 14.32 Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, prevede la art. 7 alin.(1) că „persoanele cu dizabilități pot participa efectiv și deplin la viața politică și cea publică în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni. Alin. (2) Statul asigură persoanelor cu dizabilități: a) drepturi politice și posibilitatea de a beneficia de acestea în condiții de egalitate cu ceilalți. Alin. (3) Drepturile persoanelor cu dizabilități de a participa la viața politică și cea publică sînt reglementate prin acte normative speciale.” Art. 8 al aceleiași legi în alin. (1) „Persoanele cu dizabilități au dreptul să fie recunoscute, oriunde s-ar afla, ca persoane cu drepturi egale în fața legii.” alin.(6) prevede „Discriminarea persoanelor cu dizabilități constînd în orice deosebire, excludere, marginalizare, limitare sau preferință, precum și în refuzul de creare a condițiilor favorabile și de adaptare rezonabilă, care conduc la imposibilitatea sau complicarea recunoașterii, îndeplinirii sau folosirii drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, este interzisă și se pedepsește conform legislației în vigoare”, iar la alin.(2) „Persoanele cu dizabilități beneficiază de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane în toate aspectele vieții, iar după caz, și de măsuri de protecție și asistență juridică în exercitarea capacității juridice, prevăzute de legislația în vigoare”. Alin.(3) „Persoanele cu dizabilități au dreptul inalienabil la respectarea demnității umane indiferent de dizabilitate sau altă stare de sănătate, indiferent de rasă, naționalitate, originea etnică, limbă, religie, sex, orientarea sexuală, opinie, apartenența politică, avere, originea socială sau orice alt motiv.” Alin.(4) „Persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale, precum și de libertățile fundamentale consfințite prin Constituția

- Republicii Moldova, prin Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010), prin prezenta lege și alte acte normative.” Alin.(6) „Discriminarea persoanelor cu dizabilități constînd în orice deosebire, excludere, marginalizare, limitare sau preferință, precum și în refuzul de creare a condițiilor favorabile și de adaptare rezonabilă, care conduc la imposibilitatea sau complicarea recunoașterii, îndeplinirii sau folosirii drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, este interzisă și se pedepsește conform legislației în vigoare.” Alin. (7) „Statul, prin intermediul structurilor responsabile din cadrul autorităților publice centrale și locale și al instituțiilor specializate în apărarea drepturilor omului (Avocatul Poporului), asigură dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane, în toate aspectele vieții și le garantează acestora protecție juridică egală și eficientă contra discriminării pe orice temei.” Alin. (8) „Pentru asigurarea egalității și eliminarea discriminării persoanelor cu dizabilități, statul promovează măsuri de adaptare rezonabilă.” Alin.(9) „Măsurile specifice necesare pentru a accelera sau a obține egalitatea de facto a persoanelor cu dizabilități nu vor fi considerate o discriminare.” Alin. (12) „Statul întreprinde măsuri pentru a se asigura că toate categoriile de persoane cu dizabilități, inclusiv femeile și fetele cu dizabilități, nu sînt supuse discriminărilor multiple și beneficiază de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.” Alin.(13) „Statul garantează excluderea oricărei forme de discriminare pe criteriu de dizabilitate.” Art.10 al aceleiași legi stipulează la alin.(1) „Apărarea drepturilor, intereselor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu dizabilități se face în conformitate cu legislația în vigoare.” Alin.(2) „Respectarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități de către autoritățile publice centrale și locale, de către instituții și întreprinderi indiferent de tipul de proprietate, de către asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelele este asigurată de societatea civilă și de Avocatul Poporului conform legislației în vigoare.” Alin. (4) „Persoanele cu funcții de răspundere și toate persoanele vinovate de încălcarea drepturilor, intereselor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu dizabilități poartă răspundere conform legislației în vigoare.”
- 14.33 Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 stabilește la art. 1 alin.(1) „Scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Art. 2 oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse.
- 14.34 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XI din 24.07.97, art. 14 prevede: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.
- 14.35 Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 1 prevede interzicerea generală a discriminării: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.”
- 14.36 Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități la Art. 5 prevede că ”1. Statele Părți recunosc faptul că toate persoanele sunt egale în fața legii și sub incidența legii și au

dreptul fără niciun fel de discriminare la protecție egală și beneficiu egal al legii. 2. Statele Părți vor interzice toate tipurile de discriminare pe criterii de dizabilitate și vor garanta tuturor persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă împotriva discriminării de orice fel. [...]". Art. 12 "[...] 2. Statele Părți vor recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de asistență juridică în condiții de egalitate cu ceilalți, în toate domeniile vieții. [...]".

- 14.37 Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauza Thlimmenos v. Greece (cererea nr. 34369/97) hotărîrea din 06.04.2000, pct. 44 relatează următoarele: „Curtea a considerat pînă acum că dreptul în conformitate cu articolul 14 de a nu fi discriminat în exercitarea drepturilor garantate de Convenție este încălcat atunci când statele tratează diferit persoanele aflate în situații similare, fără a oferi o justificare obiectivă și rezonabilă (a se vedea Inze § 41). Cu toate acestea, Curtea consideră că aceasta nu este singura față a interdicției de discriminare prevăzută la articolul 14. Dreptul de a nu fi discriminat în exercitarea drepturilor garantate de Convenție este, de asemenea, încălcat atunci când statele, fără o justificare obiectivă și rezonabilă nu tratează diferit persoane ale căror situații sunt semnificativ diferite.”

V – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

(A se vedea capitolul V al Notiței Explicative)

15.

15.1 Luînd în considerație cele expuse se ajungem la concluzia că lipsirea de capacitate a persoanei în esență restricționează drepturile acesteia, avînd în vedere că dizabilitatea mentală exclude în sine apartenența la specia „ființă umană” cu constituentul său indispensabil „autonomia” ce se manifesta prin libera alegere bazată pe voința proprie și preferințele individuale.

15.2 Drept soluție statul propune instituția tutelei, însă aceasta de cele mai dese ori nu corespunde nevoelor speciale ale beneficiarilor și constituie o ingerință în drepturile fundamentale constituționale care îi aparțin persoanei doar pentru faptul că aceasta este o ființă umană. În rezultat nu avem măsura de protecție corespunzătoare care să-i redea persoanei cu dizabilități drepturile sale conferite și recunoscute ca „specie umană”.

15.3 De aceea avînd în vedere cele invocate, ținînd cont că persoanele declarate incapabile nu au acces la justiție și nu pot depune o cerere prin care să fie examinată posibilitatea repunerii în capacitate a acestor persoane, avînd ca temei cazul reclamantei Cîrpă Adela, care a fost lisptă de capacitate pentru a fi protejată, iar în rezultat a ajuns să-l fie încălcate un și de drepturi constituționale, solicităm Curții Constituționale admiterea prezentei Sesizări.

Prin prezenta sesizare, solicit Curții Constituționale recunoașterea neconstituționalității prevederilor art.3 alin.(1) în partea formulării „nu este declarată de către instanța de judecată ca incapabilă” din Regulamentul-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărîrea de Guvern Nr.711 din 09.08.2010.

VI – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

(A se vedea capitolul VI din Notița
Explicativă)

16.

A. LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ RELEVANTĂ

1. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994, M.O. nr. 1 din 12.08.1994

Articolul 1

"Statul Republica Moldova"

3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 4

"Drepturile și libertățile omului"

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

"Constituția, Lege Supremă"

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

"Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale"

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

"Egalitatea"

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt exali în fața lesii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 15

"Universalitatea"

Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

Articolul 20

"Accesul liber la justiție"

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.

Articolul 27

"Dreptul la libera circulație"

(1) Dreptul la liberă circulație în țară este garantat.

(2) Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.

Articolul 28

"Viața intimă, familială și privată"

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 29

"Inviolabilitatea domiciliului"

(1) Domiciliul și reședința sînt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămîne în domiciliul său în reședința unei persoane fără consimțămîntul acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege în următoarele situații:

- a) pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărîri judecătorești;
- b) pentru înlăturarea unei primejdii care amenință viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
- c) pentru prevenirea răspîndirii unei epidemii.

(3) Perchezițiile și cercetările la fața locului pot fi ordonate și efectuate numai în condițiile legii.

(4) Perchezițiile în timpul nopții sînt interzise, în afară de cazul unui delict flagrant.

Articolul 34

"Dreptul la informație"

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

(4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii.

Articolul 36

"Dreptul la ocrotirea sănătății"

(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

(2) Minimul asigurării medicale oferit de stat este gratuit.

(3) Structura sistemului național de ocrotire a sănătății și mijloacele de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii organice.

Articolul 37

"Dreptul la un mediu înconjurător sănătos"

(1) Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.

(2) Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspîndirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

(3) Tăinuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sînt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege.

(4) Persoanele fizice și juridice răspund pentru daunele pricinuite sănătății și avutului unei persoane ca urmare a unor contravenții ecologice.

Articolul 46

"Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia"

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Averele dobîndite licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 47

"Dreptul la asistență și protecție socială"

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 51

"Protecția persoanelor handicapate"

(1) Persoanele handicapate beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială.

(2) Nimeni nu poate fi supus nici unui tratament medical forțat, decât în cazurile prevăzute de lege.

Articolul 53

"Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică"

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

"Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți"

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

2.

B. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ RELEVANTĂ

1. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997)

Articolul 1

"Obligația de a respecta drepturile omului"

"Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei Convenții."

2. Carta Socială Europeană (revizuită 1996).

Articolul 15

"Orice persoană handicapată are dreptul la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității"

3. Rezoluția 1642 (2009) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind accesul la drepturi al persoanelor cu dizabilități și participarea deplină și activă a acestora în societate, adoptată la 26 ianuarie 2009. Parlamentarii au cerut statelor membre ale Consiliului Europei să adopte măsurile necesare „pentru a se asigura că, în conformitate cu Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități și cu protocolul opțional la aceasta, persoanele plasate sub protecție nu sunt private de drepturile lor fundamentale (nici măcar de dreptul de proprietate, dreptul de muncă, dreptul la viața de familie, dreptul de a se căsători, dreptul de a vota, dreptul de a forma asociații și de a se alătura acestora, dreptul de a iniția proceduri în justiție și dreptul de a întocmi un testament), iar în cazul în care au nevoie de asistență externă pentru a-și exercita aceste drepturi, li se va oferi sprijin corespunzător, fără a ignora dorințele sau intențiile acestora.

VII - LISTA DOCUMENTELOR

17. (A se vedea capitolul VIII al Notiței Explicative)
a) cauza civilă nr. 09-3-8581-24092016

VIII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

18. Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.
(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

Locul mun. Chișinău

Data 14.11.2016

ÎNCHEIERE

17 noiembrie 2016

mun.Bălți

Judecătoria Bălți

Instanța compusă din:

Președintele ședinței, judecătorul Aliona Donos

grefier

Ina Pleșca

examinînd în ședință publică cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, reprezentați de avocatul Doina Ioana Străisteanu, împotriva Consiliului municipal Bălți, intervenient accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, privind contestarea actului administrativ și obligarea asigurării accesului necondiționat la Serviciul social „Locuință protejată”,

a c o n s t a t a t :

1. La Judecătoria Bălți se află pe rol pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, reprezentați de avocatul Doina Ioana Străisteanu, împotriva Consiliului municipal Bălți, intervenient accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, privind contestarea actului administrativ și obligarea asigurării accesului necondiționat la Serviciul social „Locuință protejată”.

2. În ședința de judecată din 14.11.2016, avocatul Doina Ioana Străisteanu a înaintat o cerere de ridicare a excepției de neconstituționalitate pentru controlul constituționalității art.3 alin.(1) în partea formulării „nu este declarată de către instanța de judecată ca incapabilă” din Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.711 din 09.08.2010, prezentînd sesizare scrisă privind excepția de neconstituționalitate (f.d.59-78).

3.Reclamantii Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, în ședința de judecată, nu s-au prezentat, procedura de citare a fost efectuată.

4. Reprezentantul pîrîtului Consiliului municipal Bălți, Olga Savciuc, în ședința de judecată, a cerut respingerea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, ca fiind neîntemeiată.

5. Reprezentantul intervenientului accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, în ședința de judecată, nu s-a prezentat, procedura de citare a fost efectuată.

6. Audiind avocatul, reprezentantul pîrîtului, studiind materialele dosarului, instanța de judecată consideră necesar de a ridica excepția de neconstituționalitate și de a remite Curții Constituționale sesizarea depusă de avocatul Doina Ioana Străisteanu reieșind din următoarele considerente.

7. În conformitate cu art.12¹ al.(1) CPC RM, dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

8. În conformitate cu art.12¹ al.(3) CPC RM, din momentul emiterii de către instanță a încheierii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și până la adoptarea hotărârii de către Curtea Constituțională, procedura de examinare a pricinii sau de executare a hotărârii pronunțate se suspendă.

9. Conform Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 09.02.2016, pentru interpretarea art.135 al.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.

10. Înalta Curte a statuat că, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a art.135 al.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova.

11. Totodată, judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art.135 al.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții avînd ca obiect prevederile contestate.

12. Drept urmare a celor justificate, ținînd cont de faptul că, obiectul sesizării intră în categoria actelor cuprinse la art.135 al.(1) lit.a) din Constituție, a fost ridicată de către avocatul Doina Ioana Străisteanu, prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și Curtea Constituțională nu s-a expus anterior referitor la prevederile care se invocă a fi neconstituționale, instanța va prezenta Curții Constituționale sesizarea depusă de avocatul Doina Ioana Străisteanu.

13. În conformitate cu art.260 al.(1) lit.e) CPC RM, instanța judecătorească este obligată să suspende procesul în cazul ridicării excepției de neconstituționalitate.

14. În conformitate cu art.12¹, 260, 263, 269-270 CPC RM, instanța de judecată

d i s p u n e:

Se ridică excepția de neconstituționalitate depusă de avocatul Doina Ioana Străisteanu, pentru controlul constituționalității art.3 alin.(1) în partea formulării „nu este declarată de către instanța de judecată ca incapabilă” din Regulamentul-

cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.711 din 09.08.2010.

Se remite după competență Curții Constituționale, prin intermediul Curții Supreme de Justiție, sesizarea depusă de avocatul Doina Ioana Străisteanu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, reprezentați de avocatul Doina Ioana Străisteanu, împotriva Consiliului municipal Bălți, intervenient accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, privind contestarea actului administrativ și obligarea asigurării accesului necondiționat la Serviciul social „Locuință protejată”.

Procesul în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîrpă Adela, tutore Pădure Emilian, reprezentați de avocatul Doina Ioana Străisteanu, împotriva Consiliului municipal Bălți, intervenient accesoriu Comisia pentru funcționarea Serviciului social „Locuință protejată”, privind contestarea actului administrativ și obligarea asigurării accesului necondiționat la Serviciul social „Locuință protejată”, se suspendă.

Încheierea poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel Bălți, atît cît durează suspendarea procesului, prin intermediul Judecătoriei Bălți.

Președintele ședinței,
judecătorul

 Aliona Donos